

Drámák az asztalfiókból

Új szelek fújdognak a *Rivalda* háza tájékán is. Előkerülnek a darabok az asztalfiókból, ahová nem annyira a szerzői szándék, mint inkább a felsőbb utasítás számúzta őket.

Az elmúlt színházi évadban olyan drámák is színpadra kerültek, amelyek tíz-húsz éve keletkeztek. Ilyen régi-új mű a kötet fele: **Eörsi István: *A kihallgatás***, **Csurka István: *Majális***, **Nádas Péter: *Temetés***. És nem kerülhetett volna korábban színre Gosztonyi János *Andrássy út 60.*-ja sem. Ezekre a darabokra érvényes **Eörsi István** szellemes aforizmája: „Társadalmi drámákat írok, de mire bemutatják őket, történelmi drámákká lesznek.”

Az ő 1965-ben keletkezett, sokáig agyonhallgatott darabján mit sem rontott az eltelt idő. Még inkább klasszikussá érlelte a modellt: az összességben egymásnak feszülő indulatok és nézetek konfliktusát, ami a különböző múltú és világnézetű rabok viszonyai-ban bontakozik ki.

Az 1953 karácsonyán, a Rákosi-rendszer börtönében játszódó történet akusztikája mégis változott valamit mára. A kommunista hős, aki zavarban van az igeragozással (kivégeztük vagy kivégeztétek), mára történelmi balek inkább, mint pozitív személy. Bár ez lehetett **Eörsi** eredeti szándéka is. *A kihallgatás*, amelyet a kaposváriak ma is műsoron tartanak, mindenesetre a kötet legjobb drámája.

A *Majális* ősbemutatója 1979-ben volt Veszprémben, tehát bekerülhetett volna már egy válogatásba. De sem az író, sem ez a darabja nem tartozott a „támogatott” kategóriába. A hírhedt három T közül gyakran volt része a másik kétőben. A *Majális* Csúrkának nem a legjobb, de a legkese-rőbb műve. Alcíme szerint: In memoriam Szabó István. Modellje tehát bevallottan a Csúrka-nemzedék fiatalon elhunyt írója, önpusztító személyisége. Ám Csúrka nem egyetlen, konkrét életutat, hanem egy értelmiségi magatartás csődjét írta meg. Végző soron valameny-nyi hőségnek sorsa kudarc, de

ez sehol sem annyira tragikus, mint ebben a darabjában.

Nádas Péter *Temetése* sem új mű, bár ősbemutatója 1989-ben volt Nyíregyházán. De már megjelent a szerző *Szintér* című kötetében. Nádas mindig is elvetette azt a színházmodellt, amelyben „veretes irodalmi szövegeket és magvas filozófiákat deklamálnak”. Drámáinak nincs szabványos cselekménye, története, mindezeket az emberi viszonylatrendszer pótolják. A szó válságát hirdeti ugyan, de nála a mondatok még tudattartalmakat közvetítenek. Ha érzelmi azonosulásra nem is készítenek, de elgondolkozhatnak vagy vitára ingerelnek.

Az *Andrássy út 60.* realista színmű, úgy is mondhatnánk, történelmi dráma. Hiszen az ábrázolt kor és a címben szereplő helyszín mára történelmi fogalommá vált. A benne ábrázolt folyamat – az emberek megtöretése – azonban nem évvült el. Bármely kor erőszak-rendszere megteremtheti újra az egyén szellemi és fizikai megsemmisítését. Ezt Gosztonyi János Radnóti Színházban bemutatott drámája pontosan érzékelteti.

Az igazán „új” drámák valahogy nem olyan izgalmasak, mint ezek az íróasztalfiókból valók. Kiss Irén *Álmodtam egy várost* című lírai játéka a férfi-nő kapcsolat kifogyhatatlannak tűnő változatairól szól. Aktualitását az adja, hogy főhőse, a lány Erdélyből érkezett, egy más világból, más életformából. Ez viselkedésén éppúgy érződik, mint beszédmódján. A férfi igazi pesti értelmiségi, cinikus magatartással és zavaros hazatudattal. A két világnak nincs közös érintkezési, csak összecsapódási pontja.

Kétszemélyes játék Szakonyi Károly egyfelvonásosa, *A hentes* is. A házaspár kiürült élete igencsak emlékeztet a *Holdtölte* alapkonfliktusára, amelyet nem a tragédia, csak az ellaposodás jellemez. Ezért nem hat drámai erővel ez a szelíd pasztellrajz. Egyfelvonásos párja, Dancs István *Vigyázat, mély víz!* című játéka viszont az abszurdal tart rokonságot. Legalábbis erre utal a morbid befejezés, mert maga a mű nagyon távol van az abszurd formái tökélyétől és szellemességétől. Mindkét egyfelvonásost a Reflektor Színpadon játszották.

Ézsiás Erzsébet

(*Rivalda* 88–89. Magvető. 488 oldal, fűzve 88 Ft.)

